

לקט ידיעות – מרץ 2018

מנהלת התכנית: אל"ם (מיל') עו"ד פנינה שרביט ברוך

רכזת התכנית: עו"ד ליאור צור

צוות המחקר: עומרי גור אפטר, שירה האזר, אחינעם הראל, יהונתן חסון ונועם מוריס

♦ פרסומים ועדכונים

♦ 60 מילים על...

♦ ידיעות מתוך ישראל

♦ ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

♦ ידיעות בינלאומיות

פרסומים ועדכונים

חתרנות תודעתית: התערבות רוסית בבחירות לנשיאות בארצות הברית כאיום חדש על המערב
על רקע הגשת כתב אישום בארה"ב נגד גורמים רוסים החשודים בהתערבות מסיבית ושיטתית
בשיח הציבורי הפנים-אמריקאי במטרה להשפיע על תוצאות הבחירות, מנתחים **יותם רוזנר ודודי
סימן-טוב** את התופעה שהם מכנים "חתרנות תודעתית". משמעות התופעה היא שימוש של
מדינות וארגונים זרים בתשתיות טכנולוגיות לביצוע לוחמה פסיכולוגית, על ידי מניפולציה של
השיח הפוליטי במדינה במטרה לפלג אותה. ההיגיון המנחה הוא שמערכת פוליטית מקוטבת
מהווה יריב נוח. סוכנויות מודיעין של מספר מדינות מצאו מעורבות דומה הקשורה לרוסיה בכ-19
מדינות. ישראל גם היא צריכה להתמודד עם אתגר החתרנות התודעתית, במיוחד לאור הקיטוב
רב-הפנים המאפיין אותה בשנים האחרונות. על כן, מציעים הכותבים לאמץ אסטרטגיית תודעה

לאומית, בדגש על הפן ההגנתי, תוך שמירה בד בבד על ערכי הדמוקרטיה וחופש הביטוי (8 במרץ, [INSS](#)).

עסקת הגז עם מצרים: ישראל מעמיקה עוגן במזרח הים התיכון

שותפויות הגז בישראל, "תמר" ו"לויתן", חתמו לאחרונה על חוזה עם קבוצת "דולפינוס" המצרית לייצוא 64 מ"מ"ק גז טבעי למצרים בהיקף של 15 מיליארד דולר לעשר שנים. **עודד ערן, עילי רטיג ואופיר וינטר** כותבים על התועלת האסטרטגית שבעסקה. העסקה מציבה את ישראל ומצרים כשחקניות הפועלות יחדיו לקידום מטרות משותפות ומבליטה את האינטרס ההדדי ארוך-הטווח בטיפול יחסי השלום ביניהן. כמו כן, היא יוצרת פלטפורמה לשיתופי פעולה נוספים באזור, שיכללו את מצרים וישראל. עסקה זו מצטרפת לעסקה לאספקת גז שנחתמה עם ירדן ב-2016, הכוללת גם העברת גז לרשות הפלסטינית. לעסקאות אלה ערך אסטרטגי רב והן מייצבות את יחסי ישראל עם שכנותיה על ידי יצירת מארג אינטרסים הדדיים והפיכתה של זרימת הגז מישראל למצרים, ירדן והרשות הפלסטינית לאינטרס אזורי. כך, כל פגיעה ביכולת הפקת הגז של ישראל, מצד חיזבאללה או חמאס, תפגע גם באספקת החשמל למדינות הללו. הכותבים מצינים גם את האפשרות שהעסקאות בנושא הגז עם מדינות המקיימות שיח עם לבנון ישפיעו על פתרון המחלוקת בין ישראל ולבנון לגבי הגבולות הימיים (12 במרץ, [INSS](#)).

דוקטרינת בגין - לקחי אוסיראק ודיר א-זור

עמוס ידלין מנתח את יישומה של "דוקטרינת בגין", לפיה ישראל לא תאפשר למדינות עוינות הקוראות להשמדתה לפתח יכולות לפיתוח נשק גרעיני שיופעל נגדה, בעיראק ב-1981 ובסוריה ב-2007, ואת יישומה בעתיד. על אף נימוקים כבדי משקל כנגד החלטה לתקוף כור גרעיני במדינת אויב, ההחלטות לתקוף בשני המקרים הוכיחו עצמן כנכונות. בפרט, הן הביאו לדחייה ארוכה ביותר בפיתוח תכניות הגרעין של עיראק וסוריה, בין היתר בשל התרחשויות שהסיטו משאבים ושינו את מאזן השיקולים של המשטרים הללו, כגון מלחמת המפרץ השנייה ומלחמת האזרחים בסוריה. עם זאת, לטענת ידלין, שני המקרים אינם מצביעים בהכרח על דוקטרינה שלעולם תהיה תקפה. אויבי ישראל למדו את הלקחים מתקיפות הכורים בעיראק ובסוריה, והם מציבים אתגרים קשים יותר- מבצעית ומדינית. קברניטי מדינת ישראל בהווה ובעתיד לא יהיו פטורים מניתוח מעמיק של יעדים וסיכונים אסטרטגיים בכל הקשר עתידי של תכנית פיתוח והצטיידות של מדינות אויב בנשק גרעיני (21 במרץ, [INSS](#)).

60 מילים על...

פסקת ההתגברות

הוראה המסמיכה את הכנסת לחוק חוק, אף אם בית המשפט קבע או יקבע בעתיד שהוא מנוגד לחוקי היסוד, העליונים לחוק רגיל, ולכן אינו חוקתי ודינו פסילה. כיום קיימת פסקת ההתגברות רק בחוק יסוד: חופש העיסוק, המאפשרת לכנסת לחוקק חוק כזה, ברוב של 61 חברי כנסת, לזמן קצוב של ארבע שנים ובציון מפורש בחוק שהוא תקף על אף פגיעתו בחוק יסוד.

חקיקה

חוק הכניסה לישראל (תיקון מס' 30), התשע"ח-2018 – ביטול רישיון לישיבת קבע בגין הפרת אמונים

ב-7 במרץ **אשרה מליאת הכנסת את הצעת חוק הכניסה לישראל (תיקון מספר 30), התשע"ח-2018**. בהצעת החוק תמכו 48 חברי כנסת ו-18 התנגדו. החוק מעגן בצורה מפורשת את סמכות שר הפנים לבטל רישיון לישיבת קבע בישראל בעילה של הפרת אמונים. הצעת החוק באה בעקבות פסק דין של בג"ץ מספטמבר 2017, בו נפסק כי בעוד שהחקיקה הקיימת מקנה סמכות כללית לשר הפנים לביטול רישיון ישיבה בישראל, נדרשת הסמכה מפורשת בחקיקה לביטול תושבות קבע של תושבי מזרח ירושלים מטעמים של הפרת אמונים למדינת ישראל. החוק מגדיר "הפרת אמונים למדינת ישראל" כמעשה טרור, סיוע או שידול למעשה כאמור, נטילת חלק פעיל בארגון טרור, או בגידה או ריגול חמור לפי חוק העונשין. **האגודה לזכויות האזרח** טוענת כי החוק אינה חוקתי ונוגד את הדין הבינלאומי, שכן לתושבי מזרח ירושלים מעמד ייחודי ולא ניתן לכפות עליהם חובת נאמנות (7 במרץ, **כנסת ישראל**; 5 במרץ, **האגודה לזכויות האזרח בישראל**).

חוק למניעת הפצה ומימון של נשק להשמדה המונית, התשע"ח-2018 – הכרזה על גורמים זרים המסייעים להפצה ומימון של נשק להשמדה המונית

ב-7 במרץ **אשרה מליאת הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק למניעת הפצה ומימון של נשק להשמדה המונית, התשע"ח-2018**. בהצעת החוק תמכו 44 חברי כנסת, ללא מתנגדים. החוק קובע מנגנונים לאימוץ ויישום הכרזות של מועצת הביטחון של האו"ם או של גורם מוסמך זר על גורמים זרים המסייעים בהפצה ובמימון של נשק להשמדה המונית למדינות מסוימות המנויות בתוספת לחוק, או לארגונים הפועלים במדינות אלה. כיום מנויות בתוספת איראן וצפון קוריאה. כמו כן, החוק קובע הוראות והגבלות ביחס לקשר עם גורם שהוכרז עליו וגורמים הקשורים אליו, כהגדרתם בחוק, כגון איסור פעילות כלכלית עם גורמים אלה, וכן הוראות עונשיות כגון עבירה של סיוע בפיתוח, ייצור, הפצה או מימון של נשק להשמדה המונית, שדינה 9 שנות מאסר. על פי דברי ההסבר, החוק יאפשר לישראל ליישם סנקציות כלכליות באופן מיידי על גורמים המסייעים להפצה ומימון של נשק להשמדה המונית במדינות המנויות ולקלוט הכרזות כאמור באופן שעומד בסטנדרטים בינלאומיים (7 במרץ, **כנסת ישראל**).

חוק המאבק בטרור (תיקון מס' 3), התשע"ח-2018 – סמכות לעכב מסירת גופת מפגע

ב-7 במרץ **אשרה מליאת הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק המאבק בטרור (תיקון מס' 3), התשע"ח-2018**. בהצעת החוק תמכו 48 חברי כנסת ו-10 התנגדו. החוק מסמך מפקד מחוז במשטרה להורות בצו על תנאים מגבילים לעריכת לווייה של מפגע (שבצע או שניסה לבצע מעשה טרור) ולדרוש ערובה להבטחת קיומם. כמו כן, מוסמך מפקד מחוז, לעכב את מסירת גופת

המפגע וקיום לווייתו, אם סבר כי הדבר דרוש באופן חיוני למניעת פגיעה בביטחון הנפש, מעשה טרור, הסתה לטרור או גילוי הזדהות עם טרור, שיש חשש סביר שייגרמו בשל או במהלך לוויית מפגע. על פי דברי ההסבר, הצעת החוק באה בעקבות פסיקת בג"ץ מיולי 2017 שדרשה קיומה של הסמכה חוקית לעיכוב השבת גופות מפגעים והחזקתן בידי המשטרה, שכן מדובר בפעולה הפוגעת בזכויות יסוד (7 במרץ, [כנסת ישראל](#)).

חוק הכניסה לישראל (תיקון מס' 29 והוראות שעה), התשע"ח-2018 – עבירות הסעה של שוהים בלתי חוקיים

ב-5 במרץ אישרה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את הצעת [חוק הכניסה לישראל \(תיקון מס' 29 והוראות שעה\), התשע"ח-2018](#). בהצעת החוק תמכו 63 חברי כנסת ו-14 התנגדו. החוק הופך את הוראות השעה העוסקות בעבירות הסעה של שוהים בלתי חוקיים להוראת קבע; משנה את מדרג הענישה בעבירות אלה; קובע הוראות לעניין שלילה מנהלית של רישיון נהיגה לתקופות בהתאם לחומרת העבירה; וקובע כהוראת שעה גם קנסות מינימליים, הן ליחיד העובר עבירה כמוגדר (10,000 ש"ח) והן לתאגיד (40,000 ש"ח). בנוסף, החוק מאריך בשלוש שנים את תוקפן של הוראות השעה בעניין קנסות מינימליים שנקבעו לעבירות הלנה והעסקה של שוהים בלתי חוקיים, ומאפשר לדרוש ערובה במסגרת צו הגבלה מנהלי או צו הגבלה שיפוטי, שהוצאו לגבי מקום שנחשד כמשמש להלנה והעסקה כאמור, לצורך הבטחת קיום תנאי הצו. על פי דברי ההסבר, הסעה שלא כדין היא עבירה נפוצה, שמבצעה מעדיפים את טובתם הכלכלית על פני ביטחון הציבור. עוד נכתב כי השוהים הבלתי חוקיים מהווים אמצעי נוח לקידום פעולות טרור וניכרת מעורבותם במעשי טרור בשנים האחרונות (5 במרץ, [כנסת ישראל](#)).

פסיקה

בג"ץ דחה את עתירת מתנחלי בית המכפלה וקבע כי המדינה רשאית לפנותם ב-12 במרץ דחה בג"ץ את עתירתם של ישראלים שנכנסו לבית המכפלה בחברון וקבע כי המדינה רשאית לפנותם. בית המשפט קבע כי על פי הדין החל באזור בהעדר הכרעת הוועדה לרישום ראשון (הדנה ברישום זכויות קנייניות בנדל"ן שטרם נרשם), או הכרעה שיפוטית אחרת, זכויות הקניין של הישראלים במקרקעין טרם התבררו. על כן, עמדת המדינה, כי אין לאפשר את אכלוס המבנה עד להשלמת ההליכים בבקשה לרישום ראשון שהוגשה מטעמם, היא סבירה. בנוסף, הוראות הפינוי היא בסמכות שכן מדובר בפלישה טרייה - עליה דיווחו התושבים הפלסטינים למשטרה ביום התרחשותה ולפניה החזיקו בחלק ניכר מהמבנה. כמו כן, נדחתה טענת הישראלים כי יש להורות על פינוי התושבים הפלסטינים מחלקים מן המבנה. הנשיאה חיות הוסיפה כי ההליכים בוועדה לרישום ראשון אורכים זמן רב מדי, וכי עליה להזדרז בהכרעתה בעניין (12 במרץ, [בג"ץ 6801/17 חברת אלעאידון ללעקראת \(טלמו\) בע"מ נ' מדינת ישראל](#)).

בג"ץ דחה את עתירת בני משפחת הנרצחים בפיגוע בחלמיש, שביקשה להרחיב את צו ההריסה שהוצא נגד בית המחבל

ב-22 במרץ דחה בג"ץ את עתירת משפחת סלומון, שיקריה נרצחו בפיגוע בחלמיש, שביקשה להרחיב את צו ההריסה שהוצא כנגד בית המחבל, כך שייהרס המבנה כליל ולא רק הקומה התחתונה. בית המשפט (השופט שהם) ציין כי הפעלת הסמכות להוציא צו הריסה במסגרת תקנה 119 לתקנות ההגנה עשויה להוביל לתוצאות קשות ביותר ועל המפקד הצבאי לעשות בה שימוש זהיר, סביר ומידתי. בהקשר זה, הוא קבע כי המחבל התגורר בקומה הראשונה בבית המשפחה, ואילו הקומה השנייה הייתה בתהליכי בנייה ולא מאוישת. על כן, בניגוד לקומה הראשונה, לא קיימת זיקת מגורים בין המחבל לבין הקומה השנייה. כוונת המשפחה לסיים את בניית הקומה השנייה ולהתגורר בה לא משנה את המסקנה. החלטת המפקד הצבאי שלא להחיל את צו ההריסה על הקומה השנייה מצויה במתחם הסבירות. **השופטים אלרון וסולברג** שהצטרפו להחלטה הדגישו כי הריסת בית מחבל נועדה לתכלית הרתעתית ושיקולי גמול אינם יכולים להנחות את הפעלת הסמכות (22 במרץ, [בג"ץ 8270/17 טובה סלומון נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון](#)).

ערר (י-ם) 4447-17- בית הדין לעררים מכוח חוק הכניסה לישראל חייב את המדינה להעניק רישיון ישיבה ארעי ל-5 מבקשי מקלט מסודן שכן הכרעתה בבקשותיהם מתעכבת מעל שנה ב-6 במרץ פסק בית הדין לעררים בעניינם של חמישה מבקשי מקלט יוצאי דרפור שבסודן, כי יש להעניק להם רישיון ישיבה ארעי מסוג א/5, שיואריך עד שיכריעו הרשויות בבקשות המקלט שלהם. בית הדין נימק את ההחלטה בכך שחמשת מבקשי המקלט ממתניים להכרעה בבקשות המקלט שלהם למעלה מ-12 חודשים, תקופה החורגת מהתקופה הסבירה בנסיבות הקיימות. הוא הדגיש כי אי מתן מענה בבקשות המקלט לא נבע מעומס חריג של רשות האוכלוסין וההגירה, אלא ממדיניותה המוצהרת שלא להכריע בבקשות המקלט של יוצאי דרפור. בית הדין קבע כי רצון לגיבוש מדיניות רוחבית שתחול על כל מבקשי המקלט מדרפור לא יכול להוות הצדקה להימנעות מקבלת החלטה בבקשה פרטנית בזמן סביר, וכי מדובר בפגיעה בלתי מידתית בחמשת מבקשי המקלט (6 במרץ, [ערר \(י-ם\) 4447-17 פלוני נ' משרד הפנים- רשות האוכלוסין וההגירה](#)).

בג"ץ הוציא צו מניעה ארעי המקפא את יישום נוהל גירוש מבקשי המקלט ב-15 במרץ הוציא בג"ץ צו מניעה זמני האוסר על המדינה לבצע הרחקה של מבקשי המקלט למדינות שלישיות. הצו יחול עד להכרעת בג"ץ בבקשות למתן צווי ביניים (צווים המשמרים את המצב הקיים ועוצרים את מימוש החלטת הרשות עד להכרעה בעתירה) במסגרת העתירות שהוגשו כנגד מדיניות הרחקת מבקשי המקלט. הצו ניתן בעקבות שתי עתירות עליהן חתומים כ-120 פונים. בג"ץ הבהיר כי הצו לא יחול על מי שמסכים לעזוב מרצונם. הצו חל על הרחקה בפועל של מבקשי מקלט ואינו אוסר על המשך ביצוע הכנות והליכים לקראת גירוש (15 במרץ, [החלטה בבג"ץ 679/18 סיגל קוק אביבי נ' ראש הממשלה ושר החוץ](#); 15 במרץ, [Mako](#); 15 במרץ, [Ynet](#)).

עדכונים נוספים

פורסם דוח מבקר המדינה על פעילות צה"ל בהיבטים של המשפט הבינלאומי במבצע צוק איתן

ב-14 במרץ פורסם [דוח מבקר המדינה על פעילות צה"ל בהיבטים של המשפט הבינלאומי במבצע צוק איתן](#). בדוח דורש מבקר המדינה מצה"ל להטמיע את כללי המשפט הבינלאומי בהכשרות הקצינים והחיילים שלו ולהקצות לנושא דיני הלחימה פרק זמן מתאים במסגרת ההכשרות; מעיר על העדר יישום מלא של המלצות דוח טירקל ב' (שבחן את מנגנוני הבדיקה בישראל של טענות בדבר הפרות של דיני הלחימה) ובפרט על ליקויים בעבודת המנגנון שהוקם בצה"ל לבדיקה עובדתית של אירועים חריגים בלחימה; וכן מעביר ביקורת על פקודת "חניבעל" למניעת חטיפה, לאחר שמצא אי התאמות בין הפקודה בדרג המטכ"לי לפקודות בדרגי הפיקוד והאוגדה, ביחס להפעלת אש תוך סיכון חיי החטוף. לגבי פקודות חניבעל, העיר המבקר עוד כי הן לא כללו במפורש את החובה מכוח המשפט הבינלאומי לעמוד בעיקרון ההבחנה (לפיו רק יעד צבאי הוא יעד לגיטימי לתקיפה) ובעיקרון המידתיות (לפיו פגיעה באזרחים בלתי מעורבים חייבת להיות מידתית ביחס לתועלת הצבאית הצפויה מן הפעולה) (14 במרץ, [הארץ](#); לניתוח היבטים שונים שעלו מדוח המבקר ראו מאמריהם של [יובל שני](#), [עמיחי כהן](#) ו[לירון ליבמן](#), 14 במרץ, [בלוג](#) [סיווג ביטחוני- המכון הישראלי לדמוקרטיה](#)).

ועדת השחרורים הצבאית החליטה על קיצור עונשו של אלאור אזריה בשליש ב-19 במרץ [החליטה ועדת השחרורים הצבאית לקצר בשליש את עונשו של אלאור אזריה, שהורשע בהריגה לאחר שירה למוות במחבל פצוע בחברון](#). בעקבות הרשעתו נידון אזריה לשנה וחצי מאסר בפועל, מהם הפחית הרמטכ"ל איזנקוט 4 חודשים, ולאור החלטת הוועדה הוא צפוי כעת להשתחרר ב-10 במאי. הוועדה סברה כי על אף המסוכנות האינהרנטית הנובעת מהעבירה שבה הורשע אזריה, נוכח הנסיבות הייחודיות מאוד שבהן בוצעה וכיוון שמדובר באירוע נקודתי, אין בשחרורו של אזריה משום סכנה קונקרטית לשלום הציבור. לצד זאת, סירבה הוועדה לשחררו של אזריה בתום ריצוי מחצית מעונשו, בצינה, ביו היתר, כי אי הבעת חרטה מצידו מהווה שיקול נוסף בבחינת מתן הקלה חריגה שכזו (19 במרץ, [תקדין](#)).

ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

חקיקה חדשה בארה"ב מקצצת בכספים שמעבירה ארה"ב לרשות הפלסטינית בשל תמיכת הרשות במחבלים מורשעים ומשפחותיהם ב-23 במרץ [אוסר בארה"ב חוק על שם טיילור פורס, אזרח אמריקאי שנרצח בפיגוע טרור ביפו, לפיו יקוצץ המימון האמריקאי לרשות הפלסטינית, אלא אם מחלקת המדינה תאשר: שהרש"פ פועלת נגד טרור שמבצעים אנשים בשליטתה; מגנה בפומבי פעולות אלימות וחוקרת מקרים כאלה; ומפסיקה את התשלומים למבצעי פעולות טרור ומשפחותיהם. החוק כולל מספר חריגים עבור פרויקטים שימשיכו לקבל מימון אמריקאי, כגון בתי חולים במזרח ירושלים, תכניות למי שפכים ויוזמות חיסון ילדים. כמו כן, החקיקה לא תשפיע על התקציב שארצות הברית מעניקה לכוחות הביטחון והמודיעין של הרשות הפלסטינית, הנפרד מהמימון המועבר לטובת סוגיות אזרחיות ברשות. יצוין כי הרשות הפלסטינית מקבלת מימון ממקורות רבים אחרים מלבד ארה"ב](#) (24 במרץ, [Haaretz](#); [תמצית באתר הקונגרס](#)).

מועצת זכויות האדם של האו"ם אימצה חמש החלטות בנוגע לישראל

ב-23 במרץ אימצה מועצת זכויות האדם של האו"ם חמש החלטות המבקרות את מדיניות ישראל, הכוללות: (1) [החלטה](#) המדגישה את היות רמת הגולן שטח כבוש, קוראת לישראל להפסיק להקים בה התנחלויות ומדגישה כי יש לאפשר לתושביה הסורים לשוב לבתיהם; (2) [החלטה](#) המאשרת את זכות העם הפלסטיני להגדרה עצמית, הקוראת לישראל לסיים את כיבוש השטחים, לרבות מזרח ירושלים, ולכלל המדינות לא להכיר בפעולותיה של ישראל המפרות את המשפט הבינלאומי ולא לסייע להן; (3) [החלטה](#) בדבר מצב זכויות האדם בשטחים הכבושים, הדורשת את הפסקת פעילות ההתנחלות ואת פירוק גדר ההפרדה, תוך פיצוי בגין הנזקים שגרמה, ואת סיומו המידי של המצור על עזה, כולל הגבלת התנועה של פלסטינים בעזה וגישתם לשירותים חיוניים, מגנה מעשי אלימות ושימוש בכוח מופרז כנגד אזרחים פלסטינים וקוראת לישראל לחדול מהריסת בתי פלסטינים ומהטרדת והפחדת פעילי זכויות אדם למען זכויות הפלסטינים ומהפרות זכויות אדם נוספות; (4) [החלטה](#) ספציפית על ההתנחלויות, החוזרת ומאשרת את היותן בלתי חוקיות ודורשת את הפסקתן, קוראת לישראל לחדול מלקיחה בלתי חוקית של קרקעות פלסטיניות והקצאתן להתנחלויות, ממתן הטבות ותמריצים למתנחלים, משינוי מכוון של האופי הדמוגרפי של השטחים הכבושים, מניצול ופגיעה במשאבי הטבע בהם ועוד, וקוראת לכלל המדינות להבחין בעסקיהן בין ישראל לשטחים הכבושים ולעסוקים להימנע מלתרום לפיתוח התנחלויות; (5) [החלטה](#) המדגישה את הצורך להטיל אחריות על האחראים להפרת המשפט הבינלאומי ההומניטרי וזכויות אדם בינלאומיות בשטחים ולהבטיח פיצוי הולם לקורבנות וקוראת לשתף פעולה עם הבדיקה של בית הדין הפלילי הבינלאומי. מבחינת החלטות הנוגעות למדינות ספציפיות, המועצה קיבלה באותו מושב שתי החלטות בלבד בעניין סוריה, והחלטה אחת לגבי כל אחת מהמדינות - צפון קוריאה, דרום סודן, מיאנמר ואיראן. בעקבות זאת, שגרירת ארה"ב באו"ם, ניקי היילי, מתחה ביקורת חריפה על המועצה בכך שהיא מוטה נגד ישראל והבהירה כי ארה"ב תמשיך לבחון את חברותה במועצה (24 במרץ, [הארץ](#); 24 במרץ, [The Times of Israel](#)).

דוח של הדווח המיוחד של האו"ם לעניין מצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים הכבושים ב-15 במרץ פרסם הדווח המיוחד של האו"ם, מייקל לינק, [דוח](#) לעניין מצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים הכבושים. הדוח הנוכחי שם דגש מיוחד על הזכות לבריאות. על פי הדוח, אשר הוגש למועצת זכויות האדם, ישראל נכשלה בקיום מחויבויותיה תחת המשפט הבינלאומי להבטיח את רווחתם ובריאותם של הפלסטינים תחת שליטתה. בין ממצאי הדוח: מערכת הבריאות בעזה נמצאת על סף קריסה; ישנם עיכובים וסירובים גוברים להענקת אישורי יציאה מעזה לנזקקים לטיפול רפואי; הכיבוש, והאלימות והפרת זכויות האדם השגרתית הנגזרות ממנו, משפיעים על מצבם הנפשי של פלסטינים, ללא מענה הולם; ישנם אחוזים גבוהים של תת-תזונה בקרב ילדים. הדוח כולל המלצות לממשלת ישראל (20 במרץ, [UN](#)).

התקיפה הישראלית של הכור הגרעיני בסוריה והגנה עצמית מקדימה במשפט הבינלאומי

ב-21 במרץ הוסר איסור הפרסום שהוטל על פרשת הפצצת הכור הגרעיני בסוריה בשנת 2007 על ידי ישראל. אלנה צ'צ'קו מנתחת את השלכות התקיפה על הדוקטרינה השנויה במחלוקת של הגנה עצמית מקדימה במקרה של איום גרעיני, לפיה ניתן להשתמש בכוח גם לפני שהתקפה חמושה היא קרובה, בכדי למנוע מאיום גרעיני להתממש. צ'צ'קו משווה את תגובת הקהילה הבינלאומית לחשיפת התקיפה בסוריה לזו שבאה לאחר הפצצת הכור בעיראק ב-1981, וטוענת כי השתיקה היחסית בעולם נוכח החשיפה עשויה להעיד על התפתחות משפטית לפיה כיום ישנה יותר קבלה של הדוקטרינה של הגנה עצמית מקדימה כנגד איום גרעיני, בנסיבות מיוחדות (כגון סודיות בניית הכור וקרבתו למדינה התוקפת) (2 באפריל, [Lawfare](#)). קווין וון הלר גורס, מנגד, כי משום שישראל לא פרסמה את ההצדקה המשפטית לתקיפה, אין התקיפה עצמה, או השתיקה של מדינות לגביה, יכולות ללמד על שינוי בכללים הבינלאומיים המינהגיים בסוגיה (3 באפריל, [Opinio Juris](#)).

ידיעות בינלאומיות

דיני מלחמה

דוח ממשל טראמפ בדבר המדיניות והמסגרת המשפטית לשימוש בכוח צבאי על ידי ארה"ב ב-12 במרץ הגיש ממשל טראמפ לקונגרס דוח בדבר המדיניות והמסגרת המשפטית המנחה את השימוש בכוח צבאי ומבצעים ביטחוניים קשורים על ידי ארה"ב, בהתאם לדרישת החוק האמריקאי. אליסון מרפי וסקוט אנדרסון מסכמים את עיקרי הדוח. הדוח מתייחס למספר נושאים, ביניהם: מדינות בהן ארה"ב עשתה שימוש בכוח, מקורות הסמכות המשפטיים לפעולות צבאיות וביטחוניות של ארה"ב, שיתופי פעולה עם מדינות וגופים אחרים, יישום עקרונות משפטיים אמריקאים ובינלאומיים בזירות השונות, ומעצרים במהלך עימות מזוין. בין היתר, הדוח מאשר כי לנשיא יש סמכות חוקתית להחליט על שימוש בכוח צבאי בנסיבות מסוימות ללא אישור הקונגרס, הכוללת גם סמכות חוקתית להחליט על שימוש בכוח צבאי בנסיבות מסוימות ללא תגובה לשימוש בנשק כימי ב-2017 נעשו תחת סמכות זו, וכן מציין כי ארה"ב מיישמת כללים מחמירים מהנדרש בדיני המלחמה להגנה על אזרחים (14 במרץ, [Lawfare](#)); לניתוח נוסף של הדוח ראו: דבורה פרלשטיין, 19 במרץ, [Opinio Juris](#).

ההתנקשות במרגל רוסי בבריטניה וטענת תרזה מיי כי מדובר בשימוש בלתי חוקי בכוח על ידי רוסיה- ניתוח משפטי

ב-4 במרץ, על פי גורמים בריטיים, הורעלו סרגיי סקריפל, מרגל רוסי לשעבר שערק מהמדינה, ובתו בבריטניה, באמצעות רעל שפותח על ידי רוסיה. ראש ממשלת בריטניה, תרזה מיי, אמרה שהמסקנה היא שרוסיה אחראית לניסיון רצח של סקריפל ובתו ולסיכון חייהם של אזרחים בריטים נוספים, וכי הדבר מהווה שימוש בלתי חוקי בכוח של רוסיה כנגד בריטניה (7 במרץ, [הארץ](#); 14 במרץ, [UK GOV](#)). דאפו אקנדה ניתח את המשמעויות האפשריות של סיווג הפעולה כשימוש בכוח: ראשית, פתיחת האפשרות לשימוש בכוח נגדי מצד בריטניה במסגרת הגנה עצמית.

הדבר עשוי להיות רלוונטי אם בריטניה תשקול פעילות סייבר בתגובה. שנית, שלילת האפשרות של רוסיה להצדיק את הפעולה כפעולת תגמול מותרת בתגובה להפרה מצד בריטניה. שלישית, אפשרות לטעון להפרה של נורמה קוגנטית (שלא ניתן לסטות ממנה), לה השלכות כנגד רוסיה במסגרת כללי אחריות מדינה. רביעית, אפשרות שהפעולה, בשל היותה הפרה של נורמה שמייצרת חובה כלפי כלל הקהילה הבינלאומית, מקימה זכאות גם למדינות שלישיות לנקוט בפעולות תגמול נגד רוסיה. לבסוף, אפשרות לתחולת מצב של עימות מזוין בינלאומי בין רוסיה לבריטניה, בו חלים דיני הלחימה (17 במרץ, [EJIL:Talk](#)); לניתוחים נוספים של היבטים משפטיים שונים של הסוגיה ראו: **אלכס וויטינג וריאן גודמן**, 13 במרץ, [Just Security](#) **ומרקו מילנוביץ'**, 15 במרץ, [EJIL:Talk](#)).

דוח חדש של ועדת החקירה של מועצת זכויות האדם של האו"ם בדבר סוריה
ב-6 במרץ **פורסם דוח של ועדת החקירה של האו"ם בדבר סוריה, המתעד הפרות של זכויות אדם ומשפט בינלאומי הומניטרי במדינה בין יולי 2017 לינואר 2018**. הדוח מצא שבוצעו התקפות מכוונות וחסרות הבחנה המכוונות על אזרחים ועל מטרות מוגנות אחרות, הרעבה, כליאה בלתי חוקית, שימוש בנשק כימי ועוד, וכי פשעים כגון אלה בוצעו על ידי כל הצדדים לעימות. הדוח מצוין כי התקפות הקואליציה הבינלאומית למיגור דאע"ש גבו מחיר גבוה בחיי אדם של אזרחים והקואליציה כשלה בנקיטת אמצעי הזהירות הנדרשים להגנה על אזרחים. כמו כן, מצויינים פשעים שבוצעו על ידי הכוחות הסורים. עוד מצויינת התקפה חסרת הבחנה של חיל האוויר הרוסי באזור מיושב באזרחים, שעשויה לעלות כדי פשע מלחמה. הדוח מדגיש את מדיניות העדר הענישה המוחלטת כלפי מבצעי פשעים אלה ואת הצורך שהקהילה הבינלאומית תנקוט בצעדים פרקטיים שיבטיחו צדק לקורבנות והטלת אחריות לפשעים (6 במרץ, [UN](#)).

מאבק בטור

האיחוד האירופי פרסם המלצות לחברות האינטרנט בדבר הסרת תוכן טרוריסטי ופלילי
ב-1 במרץ **פרסמה הנציבות האירופית אמצעים מומלצים למדינות האיחוד ולחברות רלוונטיות להתמודדות עם תוכן אינטרנטי בלתי חוקי, בטרם היא תכריע באם נדרשת חקיקה בנושא**. ההמלצות חלות על סוגי תכנים שונים, כגון תוכן טרוריסטי, הסתה לשנאה ול אלימות, תוכן של ניצול מיני של ילדים ועוד. הנציבות מציינת כי תוכן בלתי חוקי ברשת מערער את אמון הציבור באינטרנט ומזמן איומים ביטחוניים. בין הצעדים המומלצים לגבי תוכן בלתי חוקי: אימוץ כלים פרואקטיביים לזיהוי והסרת תוכן בלתי חוקי, יידוע מיידי על ידי החברות של רשויות אכיפת החוק בדבר תוכן בלתי חוקי שמעלה איום לחיים או לביטחון ועידוד המדינות לקבוע חובה חוקית בהתאם. ההמלצות אף כוללות צעדים ספציפיים לגבי תוכן טרוריסטי, כגון הסרת תוכן כאמור על ידי החברות בתוך שעה מרגע שעודכנו על ידי הרשויות ויצירת הליכים לעיבוד מהיר של פניות בנושא מהרשויות (1 במרץ, [EU](#)).

משפט בינלאומי פלילי

נשיא הפיליפינים הודיע על פרישה מחוקת רומא וקורא לפרישה המונית

ב-16 במרץ הודיע נשיא הפיליפינים למזכ"ל האו"ם על החלטתו לפרוש מחברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי. פרישת הפיליפינים באה לאחר שתובעת בית הדין פתחה בבדיקה מקדמית בדבר פשעים שביצעו הנשיא ובכירים בממשלו במסגרת מאבקו למיגור הסמים במדינה, במהלכו נהרגו כ-4,000 פיליפינים על ידי המשטרה. הנשיא אף קרא בנאום שנשא למדינות נוספות לפרוש מחוקת בית הדין. הפרישה תכנס לתוקפה שנה לאחר ההודעה על הפרישה. בתגובה שפרסם בית הדין לפרישה, הובהר כי אין לפרישה כל השפעה על הליכים שכבר מתנהלים, או על עניינים שיישקלו בבית הדין קודם לכניסת הפרישה לתוקף. לבית הדין סמכות על פשעים שבוצעו בתקופה בה המדינה הייתה חברה בבית הדין (16 במרץ, [Reuters](#); 18 במרץ, [Reuters](#); 20 במרץ, [ICC](#)).

פסק דינו של בית הדין הפלילי הבינלאומי בערעור של חמישה נאשמים שהורשעו בעבירות שיבוש מהלכי משפט בהקשר תיק במבה

ב-8 במרץ דחתה ערכאת הערעורים של בית הדין הפלילי הבינלאומי את ערעורם של חמשת המורשעים בתיק במבה ואח' על הרשעתם. חמשת הנאשמים הורשעו על ידי בית הדין באוקטובר 2016 בעבירות של שיבוש מהלכי משפט במסגרת ההליך הפלילי כנגד במבה, מפקד מיליציה מקוננו שהורשע בביצוע פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות ברפובליקה המרכז-אפריקאית. לצד דחיית ערעורם על מרבית סעיפי ההרשעה, שלושה מהנאשמים, לרבות במבה, זוכו מהאישום של הצגת ראיות מזוייפות או כוזבות. כמו כן, הערכאה קיבלה את ערעור התביעה לגבי גזרי הדין של שלושה נאשמים, לרבות במבה, וקבעה בין היתר כי הערכאה הדיונית ביצעה מספר טעויות בהערכת חומרת העבירות. עניינם של שלושת הנאשמים הוחזר לערכאה הדיונית לקביעת גזרי דין חדשים (8 במרץ, [ICC](#)).

שני פסקי דין של בית הדין הפלילי הבינלאומי בעניין פיצויים לקורבנות בתיקים אל-מאדי וקטנגה ב-8 במרץ פסקה ערכאת הערעורים של בית הדין הפלילי הבינלאומי בשני ערעורים בעניין פיצויים לקורבנות במסגרת שני תיקים - אל-מאדי וקטנגה. בראשון, קבעה הערכאה, בין היתר, כי בית הדין יכול להאציל ל"קרן לקורבנות" (גוף שאינו משפטי) את מלאכת קביעת הזכאות לפיצויים פרטניים (בהתאם לקריטריונים שנקבעו). עם זאת, הקורבנות יוכלו לערער על החלטת הקרן בדבר זכאותם בפני בית הדין. בשני, לצד אמירות לעניין אופן קביעת סכום הפיצוי, דחתה הערכאה את הטענה כי לקורבנות חייב להיות ייצוג משפטי מתמשך ורציף לאורך כל הליך הפיצויים. שון שאן מינג יאו מנתח את פסקי הדין בהיבט של זכות הגישה לערכאות של הקורבנות, ומבקר את העובדה שבשני המקרים נתנו ערכאות הערעור עדיפות ללשון חוקת בית הדין המקנה שיקול דעת פרוצדורלי רחב לבית הדין, על פני התערבות לצורך מתן מענה מלא יותר לזכויות אדם מסוימות (8 במרץ, [ICC](#); 8 במרץ, [ICC](#); 9 באפריל, [EJIL:Talk](#)).

זכויות אדם

בית המשפט האירופאי לזכויות אדם פסק כי בית המשפט השווייצרי אינו מחויב לדון בתיק נזיקי העוסק בעינויים בתוניסיה

ב-15 במרץ [פסק בית המשפט האירופי לזכויות אדם כי בתי המשפט השווייצריים אינם מחויבים לדון בתביעת פיצויים נזיקיים של אזרח תוניסאי, שקיבל מקלט מדיני בשווייץ, כנגד תוניסיה, בטענה שעבר עינויים בהוראת המדינה](#). בית המשפט לזכויות אדם מצא כי אין כלל מנהגי מחייב בדבר סמכות שיפוט אוניברסלית בתביעות אזרחיות (להבדיל מפליליות) בגין עינויים, שהיה מחייב את בתי המשפט השווייצריים לקבוע כי יש להם סמכות לדון בתביעה. כמו כן, נקבע כי זכותם של קורבנות לפיצוי, המעוגנת באמנה נגד עינויים, אינה יוצרת כלל במשפט הבינלאומי המחייב מדינות לממש את הזכות גם כאשר העינויים בוצעו במדינה אחרת. על כן, נפסק כי שווייץ לא הפרה את זכות הגישה לערכאות לפי האמנה האירופית לזכויות אדם (19 במרץ, [ASIL](#); 3 באפריל, [EJIL:Talk](#)).

בית המשפט האירופי לזכויות אדם דחה בקשה של אירלנד לבחון מחדש פסק דין מ-1978 בו נקבע כי בריטניה לא ביצעה עינויים

ב-20 במרץ [דחה בית המשפט האירופי לזכויות אדם את בקשת אירלנד לבחון מחדש פסק דין מ-1978 שקבע כי בריטניה נקטה ביחס לא אנושי ומשפיל, אך לא ביצעה עינויים, בעצורים שהיא החזיקה בצפון אירלנד](#). אירלנד טענה לגיליון של עובדות חדשות לפיהן עד בריטי סיפק עדות מטעה והממשלה הבריטית ניסתה למנוע מבית המשפט מידע הקשור לטכניקות בהן השתמשה כנגד העצורים. בית המשפט לזכויות אדם פסק כי גם אם היה מדובר במידע חדש, לא ניתן לקבוע שלמידע זה הייתה יכולה להיות השפעה מכרעת על תוצאת ההליך המקורי (25 במרץ, [ASIL](#)). [מייקל אובויל ויליה פדינו](#) מדגישים כי אין סמכות לבית המשפט לשנות פסק דין סופי על בסיס דעתו כי מדובר בהחלטה שגויה, אלא רק כאשר התגלה מידע חדש, שאם היה ידוע בזמן מתן פסק הדין היה בעל השפעה מכרעת על בית המשפט. אובויל מבהיר כי אם הנושא היה נדון היום, היה נפסק כי הטכניקות הנדונות עולות כדי עינויים, לאור התפתחות המשפט (6 באפריל, [EJIL:Talk](#); 5 באפריל, [EJIL:Talk](#)).

דווחית האו"ם לעניין זכויות אדם במיאנמר קובעת כי אירועי האלימות כלפי קבוצות אתניות במדינת רקין במיאנמר עולים כדי רצח עם

ב-12 במרץ [דיווחה הדווחית המיוחדת של האו"ם לעניין זכויות אדם במיאנמר למועצת זכויות האדם, כי לעמדתה האירועים האלימים המכוונים נגד קבוצות אתניות, בפרט בני הרוהינגה, במדינת רקין עולים כדי רצח עם](#). במסגרת דוח שהגישה הדווחית למועצה, נקבע כי הפרות זכויות האדם שבוצעו כוללות עקירה כפויה נרחבת של תושבים, שריפת בתים בכוונה להרוג, הרג מכוון וללא הבחנה, לרבות של ילדים, עינויים, אלימות מינית חמורה ועוד. הדווחית קראה לקהילה הבינלאומית לנקוט במאמצים להטלת אחריות בגין הפשעים כאמור על מי שנתנו את הפקודות וביצעו את ההפרות והדגישה שהממשלה עמדה מנגד ואפשרה את ביצוע הפשעים וצריכה לשאת באחריות גם כן (12 במרץ, [UN](#)).

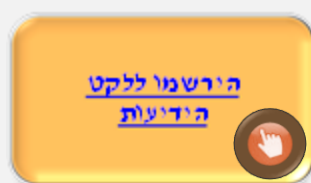
סנקציות

דוח פאנל המומחים של האו"ם החוקר הפרות סנקציות שהוטלו על צפון קוריאה ב-16 במרץ פרסם פאנל מומחים של האו"ם דוח המפרט כיצד עוקפת צפון קוריאה את הסנקציות הבינלאומיות שנועדו לבלום את תכנית הנשק הגרעיני של הממשלה. הדוח מציג עד כמה רחבה תופעת המסחר האסור עם המדינה, המערבת מדינות רבות, כגון בולגריה, סין, גרמניה, הודו, מיאנמר, פולין, רוסיה, סינגפור, טנזניה ואוגנדה. לפי הדוח, צפון קוריאה הרוויחה כמעט 200 מיליון דולרים בין ינואר לספטמבר 2017 מייצוא של סחורות אסורות לפי החלטות מועצת הביטחון, למדינות חברות האו"ם. המדינה עושה זאת תוך שימוש במניפולציות שונות, שמסתירות את מקורן האמיתי של הסחורות. כמו כן, צפון קוריאה מוכרת נשק וחומרים קשורים לסוריה ומיאנמר (16 במרץ, [NY Times](#)).

ענייני הגירה

דוח הדווח המיוחד של האו"ם לנושא עינויים קובע כי פרקטיקות מסוימות שנוקטות מדינות למניעת הגירה עולות כדי עינויים או טיפול מזיק ב-1 במרץ קבע הדווח המיוחד של האו"ם לנושא עינויים כי פרקטיקות מסוימות שנוקטות מדינות למניעת הגירה עולות כדי עינויים או טיפול מזיק. על פי הדווח, מעצר שאינו מוגבל בזמן של אנשים בשל היותם מהגרים מהווה שלילה שרירותית של חירות. מעצר כאמור עשוי לעלות כדי עינויים, במיוחד כאשר משמש במכוון למטרת הרתעה, הפחדה וענישה של מהגרים, או לאילוץ אנשים למשוך בקשות מקלט, להסכים לחזור למולדתם, או לספק מידע. דוח הדווח כולל המלצות למדינות, ומזהיר כי מעורבותם של פרטים בהטמעת מדיניות ופרקטיקות החושפות מהגרים לעינויים, עשויה להיחשב כלקחת חלק בביצוע פשעי מלחמה או פשעים נגד האנושות (1 במרץ, [UN](#)). איתמר מן, ויולטה מורנו-לקס ועומר שץ מתייחסים למעורבות מדינות אירופאיות בפרקטיקות המתוארות בדוח ובפשעים המבוצעים נגד מהגרים בלוב, כחלק ממדיניות מניעת ההגירה שלהן. הם טוענים כי חקירת המצב בלוב על ידי בית הדין הפלילי הבינלאומי צריכה לכלול גם גורמים אירופאים ולא רק שחקנים לוביים, ובכך לטפל באופי המבני והשיטתי של היחס למהגרים בלוב (29 במרץ, [EJIL:Talk](#)).

לקט הידיעות "משפט וביטחון לאומי" מתפרסם אחת לחודש. צפו בלקטי הידיעות הקודמים.

*אם נתקלתם בבעיה בהרשמה, ניתן להירשם על ידי שליחת שם מלא וכתובת דוא"ל ל- liorz@inss.org.il

ניתן למצוא אותנו ב :

© 2017 כל הזכויות שמורות

התכנית למשפט וביטחון לאומי, INSS